

Wijnbergen, die zelf een riddermatige was, nam de honneurs waar. Wijnbergen had het recht om 'de Raedt te mogen doen vergaderen, daer in te presideren, te proponeren en concluderen na eysch van Zaken' (29). Hij was, met andere woorden, de 'directeur' van de Harderwijkse raad. De plooiertijen na de dood van de stadhouder brachten echter een ommekeer. De riddermatigen werden door de burgerij verwijderd en zouden ook niet meer terugkeren tot 1749. (Het is overigens een van de charmes van het boek dat hun wedervaren in andere gremia desondanks uitvoerig wordt behandeld.)

Voortaan waren het dus burgerlijke regenten die in Harderwijk de dienst uitmaakten. Dit was een nogal gemengd gezelschap, waarvan sommigen in grote welstand leefden terwijl anderen het met een bescheiden kapitaal moesten stellen. Geen wonder dan ook dat men in Harderwijk niet, zoals in Holland, een vrijwel homogene verzameling renteniers in de magistraat aantreft, maar ook vrij wat kooplieden en vertegenwoordigers van de vrije beroepen, zelfs een enkele ambachtsmeester. Deze laatsten waren vooral dankzij de plooiertijen op het kussen beland en wisten zich uiteindelijk niet te handhaven.

Zoals reeds werd opgemerkt zijn er nog geen studies voor het Gelderse, of andere landgewesten die als model kunnen dienen. De auteur heeft daarom zelf zijn weg moeten vinden en is daarin niet altijd even succesvol. Hij werkt netjes de prosopografische boodschappenlijst af, maar slaagt er niet helemaal in om de specifieke Gelderse elementen tot een nieuw geheel bijeen te brengen. Het boek heeft echter wel de verdienste ons nog eens uitdrukkelijk opmerkzaam te maken op de in zo'n geheel te verwerken ingrediënten. Daarin komt steeds de verhouding tussen stad en platteland naar voren. Enerzijds door de sterke economische verwevenheid van ook de burgerlijke magistraten met de agrarische economie. Anderzijds door de confrontatie met de adel, hetzij in de kwartiersvergaderingen van Veluwe, hetzij door de directe penetratie van riddermatigen in het stadsbestuur. Daar vonden zij dan tegenover zich de burgervertegenwoordiging van gemeenslieden en gilden, die eveneens hun partijtje meeblieden in de plaatselijke politiek. De min of meer geïnstitutionaliseerde driehoeksverhouding van riddermatigen-burgerregenten-burgerrepresentanten maakt de magistraat van Harderwijk, met die van andere Gelderse en Overijsselse steden, tot een interessant object voor zowel politiek- als sociaal-historisch onderzoek. Het boek van Duinkerken vormt daartoe een eerste aanzet en het valt te hopen dat het daarbij niet zal blijven.

Maarten Prak

W. G. J. Rimmelink, *Emperor Pakubuwana II, Priyayi and Company and the Chinese war [1726,1743]* (Dissertatie Leiden 1990; Leiden: W. G. J. Rimmelink, 1990, 314 blz.).

A very promising introduction ranges over the methodological problems of contemporary historians and social scientists, both when they come to study babad and more generally. Rimmelink writes: 'That all history contains an element of political pamphleteering — ironically most in evidence with social scientists who seek recourse to history, but whose scientific methods are supposed to eliminate this type of discourse — is a truism, to which only the most antiquarian of historians would object. It makes at least clear that in motivation and in principle the writer of the babad does not differ too much from the modern historian in his attempt to rework and represent the past' (5) but also: 'In the eyes of a modern historian, however, the writer of the babad commits the sin of not always getting his facts and chronology straight. Furthermore, he describes characters and even invents configurations in line with his

own moral imagination and existing literary patterns. In other words, he ignores the now conventional distinction between fiction and fact, between story and history, and creates a myth' (8-9). Yet he is aware of the inherent limitations of modern, 'scientific', 'factual' historiography: it removes from the discourse a host of concepts which informed the historical actors' actions; and (see an obviously heartfelt footnote on page 9) does not prevent the selection, omission and presentation of indisputable facts into an overall configuration forming a 'perverse myth'. One has some qualms, however, about Rummelink's promised comparison of the babad with the VOC *Overgekomen brieven*: see below.

Chapter one deals with two other important and problematic areas—the nature of the Javanese state, and the social (as opposed to politico-military) history of Java over this period. Rummelink gives an intelligent overview of the different theories re the Javanese state, and looks at the *priyayi* honor system as a system. He also incorporates the diachronic perspective by looking at such issues as how the company's solution to the Javanese 'political problem' had important consequences for the nature of Javanese society, especially on the north coast. Unfortunately these issues are not discussed later (except briefly in an appendix listing officials), though there is material in the following chapters, both those based on VOC sources and that based on the babad, which invites further consideration.

The four central chapters are a narrative of the events at the court of Kartasura leading up to the court's involvement in the Chinese war and an account of the war itself based on VOC sources (the *Overgekomen brieven* series). The overwhelming detail of these 170 pages should have been drastically pruned. Though Rummelink has assumed the role of narrator, he appears imprisoned by the VOC sources, even echoing their frequent references to 'the enemy'. The excessive amount of detail provided on every political and military engagement buries important issues. Thus in the formal discourse of the parties as reflected in their exchanges, considerations of the extent of the jurisdiction and sovereignty of company and sunan figure largely. Rummelink pertinently comments on the way the company had acquired far more rights 'than it had ever been ceded by contract. Whatever had been, often unconsciously, conceded in practice, was never redeemable in principle. The contract about the judicature essentially formalized what had become practice over the last twenty or thirty years'(101). He could have gone on to comment on the significance of this (and other matters like the company's illegal logging of forests) for one of the dominant ruling myths, legalism, of Dutch colonial historiography. (The decision in the post-war settlement to allow considerations of abject political expediency to over-ride punishment of wrongdoing also belies another characteristic myth, the moral/providential, of colonial and Christian historiography.) At another level, negotiations re rice deliveries form the same sort of obligato as oil politics does to the theme of national self-determination in the current Middle Eastern crisis.

Major developments which emerge from this section are: the extent of anti-Chinese violence; the surprising absence of any regents allying themselves with the company; change in the regions, (as in Grobogan-Demak under Dutch influence) and the general local preference for local, not court, candidates as regents; the financial situation of the sunan; and, most significantly, Rummelink's conclusion that the peace settlement effectively ended the sunan's power to make appointments throughout the kingdom, a historical watershed after which 'The body politic of Java disintegrated into local units' (203).

The final chapter on the major babad 'Tanah Jawi account' (Balai Pustaka edition vol. xxi, 12 to vol. xxx, 62), by contrast, is a mere 40 pages. Some characteristics of the text are noted, e. g. the character of an individual is seen as variable rather than fixed; and the facts presented are

not arranged along a straight chronological line as we might expect, but in an alternation between the narrative and blocks of court records re marriages, appointments, etc, which act as caesurae. However, qualms felt about comparing the babad with the VOC sources, whose 'counterpart' it is claimed to be (206) are rather confirmed in the criticisms made. These are that moral and literary imagination take over from 'historical imagination', and that an agreement in broad outline and some detail with the VOC sources does not necessarily mean that the babad version is 'reliable': it is clearly 'filtered and re-cast'. Also, de-personalization of historical figures takes place. The fact is that the babad is not the counterpart of the VOC sources but of a *secondary* work, a history, and that a western history would show the same 'filtered and recast', selective, tendentious, use of the primary sources. (Depersonalization of historical characters is also hardly unknown, vide the hagiographies of heroes like general Gordon in traditional English history). However Remmelink does reaffirm that the babad shares with much other historiography the impulse to manage historical complexity by projecting order and perspicuity — something that other scholars, including this reviewer, have not always sufficiently acknowledged.

The author could have better disposed the forces under his command. The excessive detail in which the VOC records are transcribed obscures his knowledge and understanding of developments of major significance at the centre and in the regions. It has also precluded what could have been a fuller and more interesting treatment of the Babad, and, extraordinarily, a conclusion summarizing what happened and the way it has been represented (an artificial distinction, we now know, but all thought begins with artificial distinctions). This would have better fulfilled the promise of the introduction (by ending, not as now in singling out the babad's myth, but in dealing with it comparatively) and drawn together insights now unduly dispersed, into a more illuminating contiguity.

Ann Kumar

M. Cloet, *Het decanaat Leuven in 1732-1734. Visitatieverslag van deken Rombout van Kiel* (Brussel: Koninklijke commissie voor geschiedenis, 1990, xxiv + 257 blz.).

Met deze uitgave van het dekenaal visitatieverslag van Rombout van Kiel, deken van Leuven (1732-1739), heeft Michel Cloet eens te meer een bijzonder waardevolle bijdrage afgeleverd tot de verdere studie van de geschiedenis van de contra-reformatie in de Zuidelijke Nederlanden. De tekstuutgave is bijzonder accuraat en verzorgd. Bovendien stelde Michel Cloet alles in het werk om de tekst vlot leesbaar te houden en stoffeerde hij deze met vele nuttige voetnoten ter identificatie van de vermelde personen, plaatsnamen en instellingen. Ook de inleiding verdient alle lof. De auteur houdt hierbij goed voor ogen dat dekenale visitatieverslagen wellicht vaker geconsulteerd worden door lokale vorsers dan door beroepshistorici. Uiteraard zijn deze verslagen eersterangs bronnen voor de studie van het kerkelijk leven in de zeventiende en de achttiende eeuw. Daarnaast bevatten zij echter ook heel wat demografische en sociaal-economische gegevens en verstrekken zij onder meer informatie over het onderwijs, het zedelijk gedrag van priesters en parochianen, de volksgewoonten en het kerkmeubilair, wat betekent dat de dekenale visitatieverslagen ook voor de plaatselijke geschiedschrijving van essentieel belang zijn. Vanuit die optiek is het naar mijn mening meer dan terecht dat Cloet bijvoorbeeld een paragraaf van zijn inleiding wijdt aan een duidelijke omschrijving van het begrip 'jansenisme' of van start gaat met een korte historiek van de dekenale visitatie, wat door sommigen misschien omschreven zal worden als het intrappen van open deuren. Deze specifieke aandacht van de